ספר זה נולד מטקסט שכתבו
זוג חברי סלה־מנקה לסיכום
20 שנות פעילות של הקבוצה.
לצד הטקסט המספר את
תולדותיה (לילדים ולמבוגרים)
הספר מאגד גם מחזה, שירים,
מאמר ומונולוגים מתוך יצירות
של הקבוצה לאורך השנים.

סלה־מנקה לילדים (שלנו)

טקסטים

סלה־מנקה לילדים (שלנו)

טקסטים

סלה־מנקה היא קבוצת יוצרים
הפועלת בירושלים משנת
1999 ויוצרת במגוון רב של
תחומים כגון פרפורמנס,
וידיאו, מיצב, שירה, אמנות
ציבורית ואוצרות. הקבוצה
מורכבת מבני זוג ילידי
ארגנטינה שפועלים בשיתוף
אמנים, אוצרים ומוסדות
תרבות בישראל ומחוץ לה.
היא ערכה והוציאה לאור את
כתב העת לאמנות "הערת
שוליים", קטלוגים וספרים
ואצרה את סדרת האירועים
"הערה" לאמנות עכשווית.
בשנת 2009 הקימה הקבוצה
את המרכז לאמנות ומחקר
מעמותה. מאז 2013 פועל
המרכז בבית הנסן בירושלים.

www.sala-manca.net

סלה־מנקה
לילדים (שלנו)

טקסטים

ציור הכריכה: עדי קפלן ושחר כרמל

בציור: סלה־מנקה בנהר בטימישוארה

טקסטים: קבוצת סלה־מנקה

עיצוב ואיורים: מאיה שלייפר

עריכת טקסטים: ענבל קידר

דפוס: ע.ר. הדפסות

ספר זה ראה אור בתמיכת מפעל הפיס,
הקרן לירושלים ומרכז לאמנות ומחקר מעמותה

הקרן לירושלים
مؤسسة صندوق القدس
THE JERUSALEM FOUNDATION

תוכן העניינים

סלה־מנקה לילדים (שלנו)

יום אחד, יום בהיר עם ענן אחד בשמים, התבשרנו שקיבלנו תמיכה כדי לכתוב ולפרסם ספר לכבוד עשרים שנות פעילות שלנו כקבוצת סלה־מנקה. חשבנו שיהיה יפה להקדיש את הספר לילדים שלנו, לספר את הסיפור שלנו לילדים. ניתן להם במתנה משפטים בין השורות, רמזים מהפסקול של היומיום, סודות שרק הם יוכלו לפענח. ניתן להם במתנה את הפער שבין הסיפור לחיים. נכתוב אותו בעברית, גם אם זאת לא השפה שאנחנו מדברים בה בבית. נכתוב אותו בעברית כדי שגם אחרים יוכלו לקרוא, וכדי לקיים את הדרישה של התמיכה. אנחנו מדמיינים את הימים שבהם הילדים יקראו בספר ונזכה לזמן יחד – אנחנו והם בימים של גשם, בלילות של שלג.

2022

לי נקרא לה, ולי נקרא לוֹ.
הספר מספר את הסיפור
של לו ושל לה,
שהוא גם הסיפור
שלהם ושלכם.

לפני שהם נפגשו
לה ולו נולדו
בארץ אחרת,
בעיר של האוויר הטוב,
מערבה ודרומה מכאן,
שבה הרוח פונה שמאלה.

היו אנשים לפניהם,
ויהיו נשים אחריהם.
בין אלו שהיו לפניהם
לאלו שיהיו אחריהם
היו גם הם.

היו להם גם הורים.
לה היו אבא עם חנות פשפשים וחיבה להיסטוריה
ואמא עם בדיחות שאחרים לא תמיד הבינו
ושאספה חיות מהרחוב.
לו היו אמא עם הומור ועם חיוך שלא נגמר
ואבא שהיה בזמנו החופשי שחקן דומינו
ושחקן תיאטרון חובב.
והימים עברו אחרי הימים והלילות אחרי הלילות,
והיו לה שני אחים ולו אחות אחת.

לה ולו גדלו ונסעו ואהבו תיאטרון וקולנוע.
בין השורות, זיכרונות הילדות,
הנעורים, החופשות, נֶקוֹצֵ׳יאה, מאר דל פלטה,
חנויות ספרים ברחוב הזרמים,
התיאטרון של מרטין הקדוש,
לשניהם היו אֶסטַנסיירות
ותמונות בארגז.
על זה נספר
במקום אחר.

לפני שנפגשו, לה ולו שמעו אחד על השנייה.
לה ידעה שלו נוסע לכאן
ללמוד תיאטרון
הוא שמע שהיתה עוד אחת,
כנראה היא,
שנוסעת גם היא
ללמוד תיאטרון.

היתה אישה גדולה,
סוכנת יהודייה.
החזה שלה היה מונח על השולחן,
היא עזרה לאנשים לעבור משם לכאן.
הם לא זוכרים את שמה.

אולי קראו לה ג׳ודית או מרים.
היו לה תלתלים זהובים,
חיוך גדול וים של פקסים עם תשובות
שאף פעם לא התאימו לשאלות.

מספר הטלפון של לו היה מונח על השולחן
ליד מכשיר הטלפון של מרים.
היא שכחה להסתירו,
ולה רשמה לעצמה
את המספר
בזיכרון.

יום אחד הזיכרון הפך לפעולה.
הם שמעו קולות, דמיינו והקשיבו,
וכך נוצר קו דמיוני קולי ביניהם
בעיר
הגדולה.

היו דיבורים על תיאטרון,
על נסיעות, על פחדים,
על המחשבות הקופצות
של אאוג׳ניו בּרבָּה,
על התיאטרון
של גרוטובסקי.

לו סיפר ללה על פעילות מודרכת של הסוכנים,
״דמיינו את יומכם הראשון בארץ הקודש״.
הוא לא דמיין כלום
ולא ידע מה לומר,
אז אמר שיהיה גשום
ושיעשן סיגריה.
לו לא מעשן,
וביולי
אין
גשמים
בארץ הקודש.

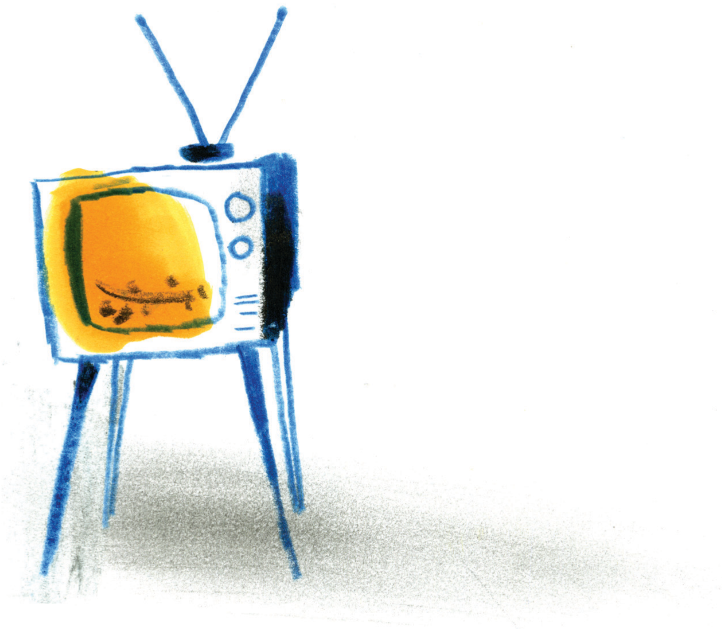
להּ סיפרה ללו שהיא לומדת משחק
בתיאטרון השכונתי.
לו סיפר ללה
שכתב מחזה לשחקנית יחידה
ושהשחקנית לעסה מסטיק
בחזרות.
למחזה קראו
"הרהוריה של מלכה בגלות".
לו סיפר ללה שבגלל הלעיסה
המחזה לא הועלה.

אחרי כמה ימים לו נסע
ולעס מסטיק במטוס.

אחרי כמה שנים לה קיבלה
את תפקיד
המלכה.
בארץ הקודש
היא היתה
מלכה
בגלות.

הוא פגש אותה
בפעם הראשונה
בבניין של סטודנטים
מהגרים
ברחוב ברודצקי
בעיר הנמל.

המהגרים
היו ממלאים
את המסדרונות
בפיג'מות
כדי לטלפן לרוסיה הרחוקה
מכרטיסים,
שתמיד היו נגמרים
ברגע שמישהו ענה.

לו ולה נפגשו
כמה ימים לפני
שהחלום
על
שלום
התנפץ.

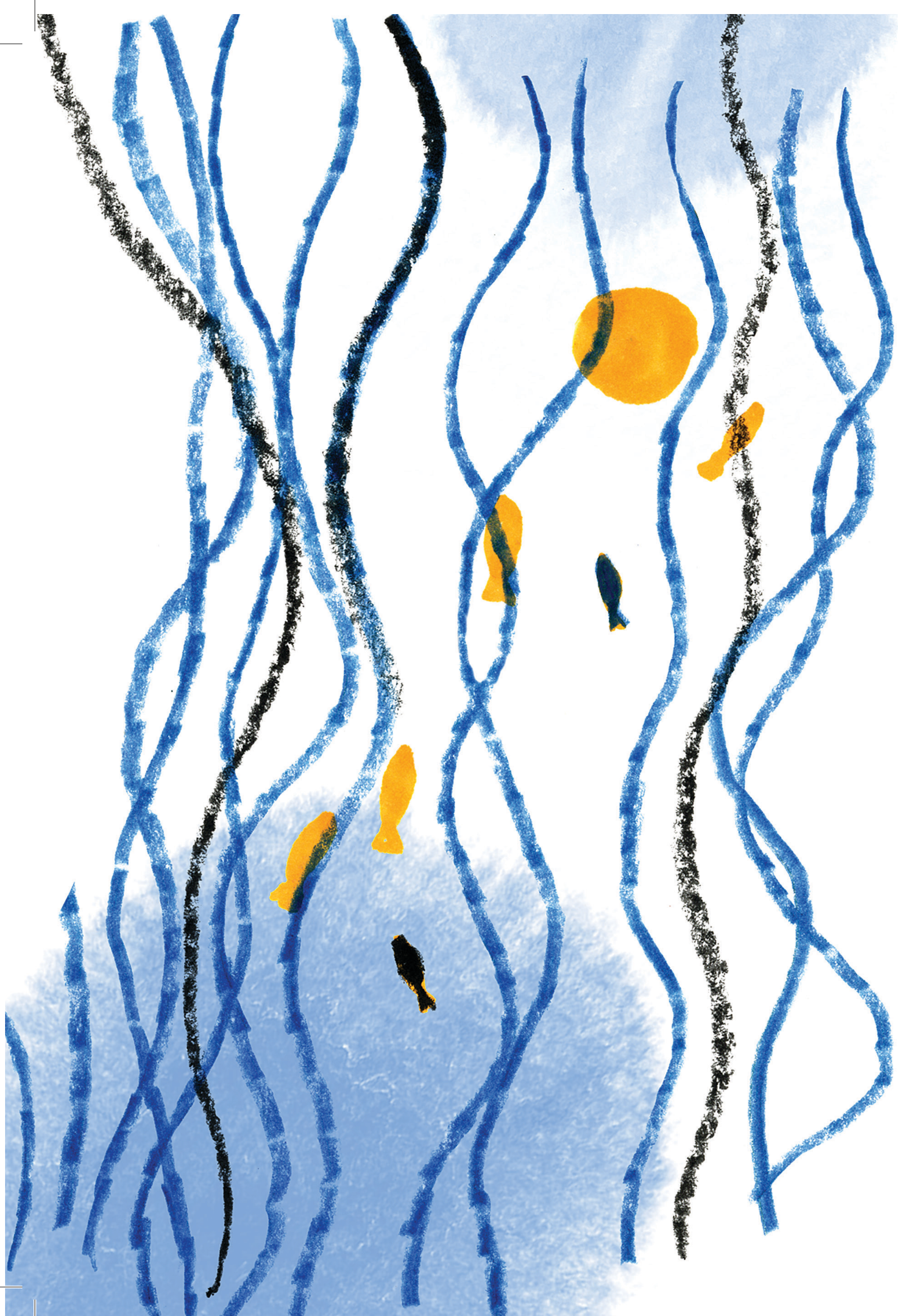
את ההודעה הם ראו
בשידור חי
בטלוויזיה
של מועדון הסטודנטים.

הטלוויזיה היתה כלואה
בקופסה
שננעלה בלילות.
סוף החלום שודר
גם
בטלוויזיות
אחרות.

כמה חודשים
אחרי סוף החלום
לו עזב
לפולין,
לה למדה
להיות
שחקנית.

יום אחד לו חזר,
והחבר שהיה לה
כבר לא היה.

והיה יום בים,
והיה ים ביום,
ונעשה מאוחר,
והיתה ארוחה
על גג הבניין
של המהגרים,
והיה גשם,
ולא היו אחרים,
וזה היה
היום הראשון.

ועברו הימים, והיו מרחקים,
והם ישנו על ארון בגדים
בפלורנטין
(פעם לה נפלה),
והם ישנו ליד פסנתר כנף,
אהבו,
נפרדו,
חזרו,
התקשרו,
נסעו,
היו קולות,
לה היתה בהיריון
על הבמה בניסן
ואכלה מלפפונים חמוצים.
לה היתה יפה וההיריון מדומה,
ולו ידע שאהב את לה.

לו היה סבל של להקת חתונות
ובשערי חסד הקים
ספרייה בבית תרבות
על שם המדינה שבה נולד.
הם אצרו שם תערוכות ואירועים
וקראו לאירועים
.Sala-Manca*: Eventos Culturales

---

* חסרי אולם

שם הם חלמו
על אולם טוב יותר.
הים היה שקט,
והכחול – רועש.
ושֵם האירועים
הפך לשמם של השניים,
והכמיהה לבית קבע
היתה לשמם.

הם פגשו אמנים,
שכנות,
לה גמרה ללמוד,
ואז לו התחיל,
לה עברה עיר
ויחד עברו לגור ברחוב
מזכרת משה,
והצטרפה אליהם
דיווה מקסימה.
הם קראו לה קוּקה,
והיא היתה באה
ונובחת.

בדירה היפה
הרצפה היתה שבורה,
וההחלומות
התחילו להתגשם.

לה הפכה למלכה.
בגרביונים על הראש
ועל הזרועות
היא סיפרה
את סיפור נדודיה.

הם הפכו מזוג לתיאטרון.

מתיאטרון הם הפכו לקבוצה

ומקבוצה לקולקטיב

ומקולקטיב לזוג
ושוב לקבוצה,

והיו להם הרבה שמות.

ויום אחד פגשו מלך, או דוכס,
שהיה לו תיאטרון
וביקשו להתארח.
המלך שמח וענה בחיוב
וסיפר להם שהיה לו פעם
תיאטרון גרילה.

הם חשבו שהוא אמר
תיאטרון גורילה
וצחקו ביניהם
הרבה שנים,
כי לא הבינו.

הם הציגו את המופע הפוך,
עם הקהל על הבמה,
וחשבו שהם חתרניים.

שִׁחזרו שם מופע
שלא התקיים מעולם,
הפכו כל חלל ומסדרון לבמה,
גילו, תרגמו וחשפו
משורר שנעלם,
שנולד בליסבון,
או שלא היה מעולם,
ותרגמו בלי מקור ובלי ספק.

הם שרו שהם
לא רוצים להיות סופרמן,
הם הוציאו ז'ורנל
על נייר ממוחזר.

בזמן ההוא
התאומים הופלו,
והם שִׁחזרו את האסון
על מקרן השקפים,
עם נייר טואלט –
מחווה לדושאן.

הם טבלו מסך בד במים,
והזמינו את הקהל
ללכת לאיבוד
בכפר פוטיומקין.

בבוקר היו יוצאים
לקפה נוקטרנו
בפינת רחוב הגידם,
ובלילות ערכו ועיצבו
הערות בשוליים
של גוף נעלם.

הם פגשו והפגישו
אמניות ואמנים,
ובסלון ביתם
העלו רעיון לתערוכה,
למופע או אירוע השקה
שהוא מרחב, שהוא זמן,
ובעיקר מפגש,
שמממן את עצמו,
ששומר על עצמאות,
שהוא אי ארעי
וקראו לו
"הערה".

והתקשרו לאמניות
שאת שמן קיבלו
ברשימה בכתב יד
מהמלך־הדוכס
ועיצבו הערות לשוליים,
והיו מפיקים,
טכנאים,
פרסומאים,
מעצבים,
מנקים,
אוצרים,
אמנים,
עורכים.

והיה איש שהתפוצץ
כמה שעות לפני
האירוע הראשון
(שהם קראו לו השני),
במחנה יהודה התפוצץ,
והחליטו להמשיך,
כולם.

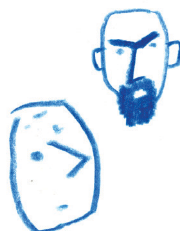
זה היה ביום שישי,
האירוע הראשון,
שמספרו היה שתיים.
"זה הכוח של הערת שוליים",
אמר הדוכס,
"להתערב
במציאות".

יום אחד שמעו לה ולו
שבארמון מתוכנן פסטיבל
עם קולן של מילים,
שיגיעו המשוררים, ויהיו גם
אמנים ומוזיקאיות,
והם בכו כי לא הוזמנו לנשף.
הם קינאו
וחיפשו במבוך המילים
מה הקשר בין קול למילה,
וקראו מאמר שמצאו על שולחן
הדוכס
וכתבו מניפסט
על הפער
שבין האות לעמוד,
ציירו שקופיות,
וברגע אחרון קיבלו
קארט בלאנש מהדוכס.

ומאז ועד היום היו
עוד עבודות
עם מילים וקולות,
משוררות וגלויות.

הם נסעו באוטובוס לכיוון לבנון
עם משוררות עבריות,
והם הופיעו ביידיש
עם הפילים
בלילות,
ניגנו על פאוורפוינט
והקרינו אותיות ענקיות,
ותרגמו שירה
מעברית לעברית,
ואילנה אשת הסוכר הקריאה.

והיו עוד הערות,
והיו עוד שוליים.
ונסעו לרומניה,
שם פתחו להם דלתות,
וישנו במיטות
של אנשים
עם פחות אצבעות
עם הלב הכי גדול בעולם,
והתארחו וקיבלו
דלי של תפוחים,
הצטרפו לאוטובוס
בטיול שנתי
של תלמידי בית ספר יסודי
ואיתם הם ראו
את היד הענקית.

ופעם, הם מספרים,
כשנשלחו להביא מים,
קנו בתמימותם מים
מינרליים
וננזפו
על שלא ירדו
למעיין.

ברומניה חיפשו את בעלי המפתחות,
את הכמרים
והקוסמים
שיפתחו להם את
כנסיות העץ המצוירות,
והתאהבו בהן
וידעו שיום אחד
הם יבנו מבנה מעץ ויציירו
עליו.

השלג תפס אותם בפסגות טרנסילבניה
והם חשבו שלא ישרדו
בסערה,
ושם אהבו
ושם פגשו
את דרקולה
בכבודו ובעצמו.

והיו עוד הערות ועוד שוליים,
ויצירות יפות,
ואמנים יפים,
וחשבו מרחב,
דף,
נקודות,
ונסעו לעיר
של האוויר הטוב
וחזרו
ונשארו בלי אוויר
וקמו
והרבה ראו
והרבה ביקרו
והרבה פִּספסו
ונסעו לשם
שוב
כדי לחזור
שוב
ולצאת
שוב
עייפים
יותר,
מחוזקים ועצובים
יותר.

ביקרו את ההורים
ונסעו שם דרומה,
וראו לבן,
וידעו
שיום אחד
יציירו שלג.

וחזרו וידעו בהערה העשירית,
כשאף אחד לא ידע,
שיהיו מעכשיו
הרבה יותר משניים.

חקרו את זיכרון היתר
של יפו
ושל חולון,
חיו את החיים של אחרים,
צילמו מהמסך סרט של גודאר,
העתיקו בפקס את גדר ההפרדה,
בנו שעון שמכר דקות,
טיילו במוזיאון בימי פסח
עם תרנגול מזכוכית,
הדליקו פמוטים חשמליים
לשבת נצחית
(של אבא שלו).

ערכו בגדנסק מבחני בד למשיח.
בתם נכנסה לים
לראשונה
בבלטי
ואת הטבילה תיעדו,
והביאו את המשיח
בטיסה לארץ,
והיתה נגרית
שקראו לה מריה.

מספרים שהם הציגו
את תקציב המופע
במטבעות של שקל,
שבשערה אחת מדדו את הרוח,
שאצרו יחד עם מלכת האופיר
את "הגולם",
שהקריאו בסלובנית
את סיפור חייו
של המשורר מליסבון,
שנסעו שוב
ושוב
עם משוררים
וכלבים
ושהילדה גדלה.

ואמא שלו הלכה לעולמה,
ואמא שלה הצטרפה לאמא השנייה,
והכאב הצטרף לכאב הגדול הראשון.
ואחד קטן עם שם של נמר ואגם
הצטרף אליהם
וסלה־מנקה גדלה עוד.

והגיעו לכפר
שהיה של אחרים
והקימו בית בבית
שהמדינה לקחה
מהאחרים,
ובכפר בנו סיור
שיספר את כל הסיפורים
המודחקים
והנמחקים,
על מה שמסתתר
מאחורי הפסטורליה,
והקימו מוזיאון,
"של העכשווי"
הם קראו לו.

והמוזיאון היה למוסד נודד,
מתמוסס, מתמשך.
הם ציירו מספרים על האבנים
וסגרו את הנוף
ומכרו את המבט בגרוש,
הקימו את
כנסיית הביקורת
והיו לשומרי המוזיאון
ולכמרים בכנסייה.
הם גורשו מגן עדן.

הם נדדו לבית
מצורעים לשעבר.
הם חיו בסרט
והסריטו את חייהם
ואת חבריהם
ואת משפחותיהם,
והזמינו את כולם לים
לצפות בטלנובלה
האיטית הראשונה
(עם פרק חדש כל שש שנים).
והזמינו את כולם לסלון,
והילדה ניגנה,
והפסנתר גדל,
והילד חייך
(בהמשך גם הוא ניגן),
והחברות ניתחו,
והכלבה נבחה,
והיא שברה צלחת
והוא יצא אחריה,
ומהמרפסת
מחא הקהל כפיים,
והילדים בכו.

יום אחד סדרנית בית הקולנוע אדיסון
סיפרה את סיפור חייה
ומדריכת הסיורים
במוזיאון של העכשווי
סיפרה איך היא מדריכה
ושומרת,
שומרת גם
על עצמה.

יום אחד בנו
בגינה של בית המצורעים
מלון בלי תקרה
עם כוכבים אין־ספור,
וקראו לו גן עדן,
וקנו מבנה מהג׳האלין
והוא היה לסוכה
ושם דיברו על פליטות
ועל כאב,
ואת הסוכה מכרו
למוזיאון הגדול,
ובמדבר
הג׳האלין הקימו
אוהל אירוח
במקום המבנה.

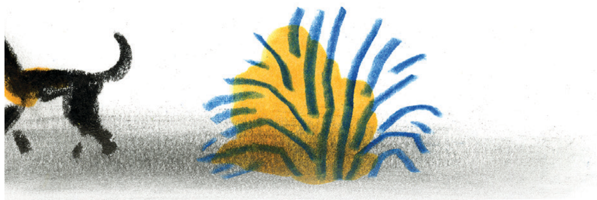

הם העתיקו מהמוזיאון סוכת עץ גרמנית,
וכך הפכה כנסיית העץ מרומניה
לסוכה כשרה,
ונסעו לטיול שורשים
בחיים של אחרים
וסימנו בסוכה את ההעדר היהודי.
שיתפו פעולה
עם שחקנים שאינם עוד
ונתנו להם
את קולם
במופע חי,
והילדה
שרה
והילד
צילם,
והקהל חלם.

ונסעו רחוק
ובנו
עוד סוכה
ואת הלבן הנציחו
בתוכה,
ומאוחר יותר
גם חזרו
ואת הסוכה הלבנה הבריחו
ואת סלון ביתם הכחול
שבעיר הרחוקה
העתיקו,
וערב אחד
הזמינו את הדוכס ואת הנסיכה
לארוחה
בסלון המשוחזר.
ולו הפך
ללו ראש,
ולה הפכה
ללה המלכה
לבדה
בממלכה
של לה
ושל לו,
והם היו לבדם יחד.

בלילה אחד קריר ושברירי
הלך אבא של לו לעולמו,
ולו טס לבדו
לעיר של האוויר הטוב פחות
לחיבוק אחרון.

חודשיים אחר כך
הגיעה מגפה,
ואיתה,
במקום הדיווה,
כלב,
"צועני מאמריקה".

וכשהם כבר לא חיכו,
הגיעה בשורה מהמפעל.
זו היתה הודעה על התמיכה.

סלה־מנקה לילדים (שלנו)

הרהוריה של מלכה בגלות

פרגמנטים ממחזה לשחקנית
יחידה | 1999

המונולוג הראשון

שדה נטוש בהרצגובינה

טילסוֹבְנה יושבת באמצע השדה, משחקת את משחק העיצורים.
היא מאבדת את התנועות. היא טועה. היא עוצרת.
היא מתחילה מחדש.

הו, חוֹ־חוֹ,
כה מעט לעשות.
קבורה אחת
אולי, או שתיים.
קודם
כשעדיין היתה
לי מזוודה
הייתי מסוגלת,
אבל עכשיו...
את היום הראשון
שלי כאן
אני זוכרת.
היה חורף וירד שלג
ואני בלי מעיל.
אין מטריות כאן, חוסה.
איך יכולתי לדעת?

הפעולה המחתרתית הראשונה

תחנת הרכבת בגוּרשְנוֹ

הייתי אז בת חמש.
היה זה הניסיון
הראשון שלי בהפלת
מלכויות.
המוז'יק
היה גנן בחצר המלכות.
הוא לימד
אותי את העיצורים,
את הסיסמאות הראשונות
ואת האהבה לצמחים.
לצערי מהפלה זו
לא נולדה המהפכה.
המוז׳יק עזב לקרקס לעבוד
כמאכיל פילים,
ואני נענשתי על ידי אבי
ונשלחתי לנקות בית
של יהודים חסידים.
הם הקריאו לי את כל
כתבי מרקס, אנגלס
ופרויד ביידיש.
חסידי מרקס הם היו.

אחרי כחודשיים,
יום לפני הפוגרום,
הגיע המוז׳יק
על פיל
לקחת אותי
בחזרה לחצר המלכות.

המלכה עוזבת את המרכז

אני עומדת במרכז
כדי לעבור לשוליים.
אני
עוברת
לשוליים.

עזיבת המלכות, ריקודי הקרנבל

אני טילסה־טילסוֹבנה,
בת ויורשת יחידה של המלכות הדקדנטית של ***.
בהתרסה על אופנת ימיי,
התחתנתי מאהבה עם המוז'יק חוסה־חוסה,
איכר גרוש, חיוור, נמוך,
הפשוט היחיד בחצר המלכות.
חוֹ־חוֹ חיזר אחריי,
טי־טי,
בלי חן רב אבל בכישוף מצליח.
לא יכולתי לסרב
לסוכריות מוּ־מוּ הטעימות
שחוֹ־חוֹ נתן לי
בלי להתחשב בעלותן.
בבוקר של 1 באפריל **19
בריקודי הקרנבל, התאהבתי.
אומרים שביום זה
שערותיי היו אלימות,
וגרביי רטובים.
אוהבים לספר שבאותו לילה
שידעתי אותו
הוא עזב אותי
בגללה.

המכתב הראשון

שדה קרב נטוש בהרצגובינה
טילסוֹבנה משחקת בטלגרף שדה.
טילסוֹבנה נכנסת לשדה הקרב. סופרת טילים.
לפתע מקבלת מכתב מהמוז'יק:

"ילדתי היקרה,
לא זוכר אני את עזיבת אדמתי,
אך אין ספק שזה קרה.
כאן השמש זורחת לפעמים. כבר חמש־עשרה שנה
מאז עזיבתי
ועדיין לא הגעתי לחזית. לא הצלחתי להגיע
אל הים, אך פגשתי אנשים
שראו אותו ואומרים שהוא אפור ומסריח מדגים.
איבדתי כל תקווה
להגיע לחזית, איבדתי כמעט הכול. נשארה לי רק
התקווה למצוא
פלוגה אחת שתוכל לדווח לי על אלוהים.
שמרי על הצמחים.
שלך,
המוז'יק"

מבוא נשכח: הגלות הראשונה

הרצגובינה היתה מפולגת במאבק
בין שתי אסכולות של נזירים.
בלילות,
כשנחלשה עוצמת הגשמים והקרבות,
ספרנים ומטורפים היו נפגשים
בבית הקפה של פייר,
ברו דוֹפין מספר 12,
לדון במקורו ההרצגוביני של אלוהים
ובקיום ההיפותטי של האישה.

התפרקות המציאות

בית הקפה של פייר

טילסוֹבְנה נכנסת.
בפינה אחת כיסא, בפינה שנייה שולחן.
הולכת אל השולחן, אך לא. הולכת אל הכיסא.
חוזרת לשולחן, ומהשולחן לכיסא, ולשולחן,
ולכיסא. עוצרת פתאום במרכז ונופלת.

מבוא נשכח: זיכרונות ילדות

נאמר על רכבת אשר אומרים שהיתה
נוסעת לנברסקה –
נברסקה אשר היו אומרים עליה שהיתה סופן
של כל נסיעה, של כל רכבת, התחנה האחרונה,
מקום מפגש של קווים מקבילים, תחילת האינסוף,
הגיון העולם –
נאמר עליה שהיתה כולה התחנה הגדולה
ובית הקברות.
מוכרת פרחים זקנה והחשמן הגדול
(שלא ידעו אף פעם אם היה כוהן או ציפור)
היו התושבים היחידים
מכל נברסקה ששרדו בסופה.
אני גרתי בגורשְׁנוֹ, כפר נידח,
סמוך לפסי הרכבת שהוליכו את הרכבת לנברסקה.
תחת צל של אילן ישבתי ללמוד את נדידותיהן
של הציפורים האבודות.
אז חיכינו תמיד לתחילת הקיץ כדי לראות
איך נמס הקרח וטובעים באגם
בתיהם של הדייגים.

לזכור את הערבים הגשומים של החורף שעבר
ולנקות את פסי הרכבת שהוליכו
את הרכבת לנברסקה
היו העיסוקים העיקריים של תושבי גורשנו.

בגוּרשנו יש קולנוע וקוקטייל בר.
בכל ערב מקרינים את "פוטיומקין",
הסרט היחיד שיש בגוּרשנו,
שנפל יחד עם מקרנת סרטים
מאחד הקרונות של הרכבת שנוסעת לנברסקה.

לא היתה דרך לגוּרשנו, רק השקט המופסק
פעם בחודש
על ידי הרכבת שלא עצרה אף פעם בכפרנו
בשל צו פיוטי
של הצאר ניקולאי השני.

טילסה טילסוֹבנה עולה על שרפרף.

עזבתי את המלוכה
למען האיכר;
את המפלגה
כשראיתי את העיניים
של סטאלין;
את התיאטרון
אחרי שהציגה להקת
התיאטרון הלאומי
בכפרנו.

רישומים לסצנה בשדה הקרב

טילסוֹבנה נכנסת לשדה הקרב.
קופצת מעל שני מוקשים ועל השלישי נופלת.
קופצת מעל שני מוקשים ועל השלישי נופלת.
קופצת מעל שני מוקשים ועל השלישי נופלת.
קופצת קופצת קופצת.
נופלת נופלת נופלת.

רישומים לסצנה בתחנת רכבת

טילסוֹבנה נכנסת. עם מזוודה היא נכנסת. נכנסת. עוצרת.
מסתכלת שמאלה. ימינה. אל שעון התחנה. אל שעון היד.
מסירה מידה השמאלית את הכפפה הימנית. מניחה את
המזוודה.
משחקת את משחק הכפפות. משליכה את הכפפה לכיוון
הספסל. טעות. משליכה טעות. משליכה את הכפפה השנייה.
טעות. יושבת על הטעות.
משתעממת. לוקחת מטפחת. לכיוון האף היא לוקחת. יש לה
תחושה. היא קמה. זורקת. בורחת. חוזרת לקחת. את הכפפה
היא חוזרת. יוצאת. את המזוודה היא לוקחת.

פעולה מחתרתית

תחנת הרכבת באמסטרדם, תחנת הרכבת בגוּרשנו, תחנת הרכבת בפריז, תחנת הרכבת בירושלים
טילסוֹבנה נכנסת עם מזוודה. נכנסת. עוצרת. מסתכלת. בשעון התחנה, בשעון היד. פותחת את המזוודה. משליכה עלונים לאוויר.

Vive la revolution!
Vive la revolution!
Vive la revolution!
Vive la revolution!

אחרי צווי הגירוש

תחנת הרכבת באמסטרדם, תחנת הרכבת בגוּרשנו, תחנת הרכבת בפריז, תחנת הרכבת בירושלים

הו, מוז׳יק. מוז׳יק שלי.
עם אהבתו כלפיי. בלי לאהוב אותי.
עזב. נקודה.
מחמת החוק
והבושה.
הצטרכתי פשוט לעזוב.
ועזבתי.

נקודה. חלל ריק. קו תחתון.
כשברח היום.
והתרחקתי נקודה.
כדי לחכות פסיק לחזרתו
של מי שידעתי ממנו רק
את כאב שפתיו.
ריח רגליו.
בשל נפילה
נפלתי על נקודה
רכבת.
שהתיישבה בטעות
תחת הפסיק, צלו של העץ.
ועזבתי בלי יעד. עזבתי להולנד.
הפסקה.
לחכות לחזרתו של המוז׳יק.
לא פרצתי קדימה.
לשם שום מטרה.
לא למטרות גדולות.
החלטתי לרקום. ורקמתי.
רקמתי בהולנד. נקודה.
בהולנד כתבתי מנשר.
פסיק. נקודה. חלל ריק.
נגד קיומם של
מרחבים חסרי־צל ברחובות
ונגד חוסר אהבה
ברקמה ההולנדית.

הפסקה. נאנחת.
וְ. וְהלכתי. והלכתי פסיק,
הלכתי למאסר, נאסרתי,
מחמת הפרוזה שלי,
ופסקו דין.
האסירים. פסיק.
הכריחו אותי לרקום.
נקודה.
אני צייַתִי.
פסיק.
ורקמתי.
רקמתי איתם נקודה.
נושמת. עוצרת.
הימים עברו אחרי הימים
וההפסקות אחרי ההפסקות.
פסיק. וכשכבר לא חיכיתי.
הגיעה ברכה בכרטיס.
פסיק, מתח.
זה היה מהמוזי'יק.

מכתבים

טילסוֹבנה: אני חשבתי כבר שלא אעזוב את הולנד,
כשפתאום הופתעתי
ומצאתי את עצמי שרה שירים גרמניים באונייה
של נאצים בדרכה לפקין.

מוז'יק: לא ראיתי אף פעם אגם, נחל או קוסם,
אבל את שלושתם זיהיתי
עם הים.

טילסוֹבנה: האונייה טבעה. היום אני, יקירי,
שרתי קינה בארמית. לא הגענו לפקין.

מוז'יק: ילדתי היקרה,
ראיתי מרחוק
את הפלוגה הגדולה.
הם לא יודעים
שאותם ראיתי.

טילסוֹבנה: הנַפָּח האחרון נפטר.
אין עתיד לצמחים.

מוז'יק: היום היתה איילה.

הגיע הקיץ והפלוגה לא זזה.
אולי זאת תחילת הרפובליקה.

נגמר הדיו. הדיו נגמר. הדיו, אדיו...

שירים

מאת ז׳ואאו דלגדו | 1930–2001

* * *

יום אחד הפרחים יתקוממו
ויתיזו את ראשיהם של הגננים.
יום אחד האינדיאנים יקומו
ויגלו את אמריקה.

* * *

לפעמים אני יוצא
ואני שוכח
את חפציי בפנים,
לכן אני חוזר,
לוקח
את מה ששכחתי
ויוצא שוב, עייף יותר.

* * *

כשאני מגיע לפינות,
אני חייב לפנות,
לפני התהום
של הקו הישר.

* * *

אני קונה חלב
שהוא אחוז אחד.
אני שואל את עצמי:
אחוז אחד
ממה?

* * *

איננִי זוכר את ריח היין
אפילו כשאני שותה יין.
איני רוצה להיות קורבן של המטאפורה,
לשתות מן המראות.
כשאני אומר "יין"
אני אומר או רוצה לומר יין,
וכשאני אומר "ורד"
אני אומר או רוצה לומר ורד או יין?

הוורד של קולרידג'

אם חלמת שעברת
את גן עדן
עם ורד ביד,
ובבוקר את קמה
ועדיין מחזיקה ורד ביד;
אם את קמה,
אם את קמה;
בידך ההוכחה
שעברת את
גן עדן,
שאולי
הצלת ורד.

סימנים ראשונים בתודעת הגלובליזציה

הזמן עובר ואין סימן,
אין עלי דפנה במכולת.
אין כלום במכולת.
רק קטשופ.

השערים
נסגרים בפניי,
החנויות.
אין איפה לקנות כובעים
או לביבות.
פעם היה איש עם שפם
שמכר לביבות,
אבל הוא התגלח
או הפסיק לבשל.

אולי אולי
נחיה בשקט בשקר.

מסקנות על כוח ההתנגדות

אינני מתנגד עוד לחול.
הרוח חזקה יותר
מרצוני לעמוד כנגד הרוח
ולהתנגד לחול.

* * *

אינני רוצה לצייר כמו מגריט,
לכתוב כמו צ'כוב.
אינני רוצה למות
בעד או נגד.

* * *

ששכחנו מהגשם
אנחנו נזכרים רק
כשיורד גשם, ואין כבר
טעם לגלות את הנשכח
ולסבול מחסרונו.

* * *

וסובבתי את האני
והינה את
בווינה.
ואין עוד יין
למזל המנומס.
איפה רקדת
את הוואלס האחרון,
הגס כל כך?

* * *

בראייתי
הכושלת
הצלחתי
למצוא
את
משקפי
השמש.

* * *

בדומה לעולמו של פסקל
המרכז נמצא בכל מקום
והמעגל באף מקום.

(חואן מסטרה, אנרכיסט ויצרן מחוגות)

76'

מאת ארטורו מאורה | 1976‾2001

76׳

מאת ארטורו מאורה

דלגדו נעלם. אומרים כי יצא לצוד פילים. אנו, שהכרנו אותו, יודעים שאין לשמועה זו אחיזה במציאות. כולנו זיהינו בקלות את המקור הספרותי שלה[1]. יש המזהים בשמועה זאת את קולו של דלגדו, רמז לכך שהוא בריא ושלם (הצליח לעקוף את המשטר הצבאי ואת המינגוויי ולחצות את הגבול).

דלגדו היה יוצר רב־תחומי. בין היתר היה משורר, מחזאי, עיתונאי, חוקר, מלחין ואספן של חפצים חסרי ערך. "את ריבוי העיסוקים של דלגדו אפשר לפרש כניסיון להעצים את כוחו של הפרט המדוכא כנגד הכוח של הקולקטיב המדכא" (רודריגז). דלגדו כתב כדי שישכחו אותו, כדי להתמוסס בתוך האחרוּת. הוא רדף אחר התמציתיות, אחר האנונימיות רבת הפנים. יצירותיו של דלגדו לא כונסו עד היום, על אף ניסיונותיו של עמיתו לדומינו, ארטורו מאורה (מחבר מאמר זה). יש להזכיר כאן, ללא ירידה לשוליים, כי ארטורו מאורה, אשר ראה במקס ברוד מודל, הפך את הפצת יצירתו של דלגדו למפעל חייו.

ביצירותיו הקדים המשורר הפורטוגלי־ארגנטינאי בשלושה עשורים את האמנות הפוסט־מודרנית, ויותר מכך את האסכולה המחקרית הפוסט־ריאליסטית, אשר ניבא כי תתפתח בעשור

---

1 ראו רודריגז, "גרסה רשמית", מאמר בכתב יד שבו מפתח המחבר את התזה השוללת את השמועה הטוענת כי המשורר עזב כדי לצוד פילים. בסיס המאמר הוא סיפורו של דלגדו "הפיל דרך על הפעמונים", שבו פיל עוזב את הג'ונגל לעיר הגדולה ונעשה לסופר מצליח.

השני של המאה ה־21.[2] הוא העריך כי אותן גישות יהרסו (בצדק) את יצירותיו השוליות, במובן הפוסט־ריאליסטי, ובכלל זה את ניבוי האסכולה.

יצירותיו של דלגדו לא זכו להתייחסות מצד הביקורת והאקדמיה. המקרה היחיד שבו עסקו בפואטיקה שלו הוא בהצעת המחקר של רודריגז[3] לקבלת תואר דוקטור באוניברסיטת בואנוס איירס (הצעה שלא התקבלה). נושא התזה היה "הפואטיקה של דלגדו לאור הצל". כוונת המחבר היתה להכתיר את דלגדו למשורר הפוסט־ריאליסטי הראשון.

נקודת המוצא של מחקרו היתה מטאפורה עשירה, אשר שאל ככל הנראה ממילותיו של דלגדו עצמו. מילים אלו נאמרו לגבי ספר השירים של מויסס בנדטו, מנכ"ל חברת החשמל של בואנוס איירס, שחולק לכל עובדי חברת החשמל של העיר כשי לציון חמש שנים להפיכתו של בנדטו למשורר בעל פרנסה. את הצעת המחקר ליווה רודריגז בציורים רבים ללא שום קשר לתזה והציג אותה בפומבי בהפגנה המונית, שארגן ברוח אירועי מאי 68', במטרה להמחיש את כוחה של שירת דלגדו. בהפגנה הונפו דגלים עם ססמאות כגון:

---

2 ה"ע (הערת העורכים): פבלו סוארז מפתח את הגישה של אסכולה זו במאמרו "דימויים פוסט־ריאליסטיים ביצירתי שלי":
Pablo Suárez, "Imágenes postrealistas en mis propias obras", La arroba 12 (2000), pp. 12־27. ראו גם: ג' וקולינצ'וק, "המניפסט המצונזר של האסכולה הפוסט־ריאליסטית", בתוך קולה של המילה (קטלוג), בעריכת הדס עפרת, הזירה הבין־תחומית 2002, עמ' 31־30.

3 ה"ע: שם עט של ארטורו מאורה.

1. למען מחקר מקיף של האמנות התמציתית של דלגדו.
2. כולנו משוררים פורטוגליים.
3. ההומור עדיין מצחיק.
4. La po-cía nos mata.[4]

הקשר של ססמאות אלה למציאות הפוליטית וכוחן החתרני היו סוד גלוי. במשך ההפגנה חולקו גם פמפלטים שבהם נרשם בצד אחד "סוף־סוף גילינו מי הפך את המסומן למסמן: ד. ל. ג. ד. ו", ובצד השני "אני הסינקדוכה (רודריגז)".

הנקודה החזקה של התזה של רודריגז היתה דווקא ציטוט של טענה שלי[5] על השיר "Vino" (יין):

איני זוכר את ריח היין
אפילו כשאני שותה יין.
איני רוצה להיות קורבן של המטאפורה,
לשתות מן המראות.
כשאני אומר "יין"
אני אומר או רוצה לומר יין,
וכשאני אומר "ורד"
אני אומר או רוצה לומר ורד או יין?

4 ה"ע: המשטרה/השירה הורגת אותנו – משחק בספרדית בין poesía (שירה) לבין policía (משטרה).

5 ראו: Arturo Maure, "Estudio nro. 2", Criticas y ensayos 25 (1963), pp. 15-53.

במאמרי טענתי כי יש לראות את השיר כמקדים וממשיך את הבית הראשון בשירו של חורחה לואיס בורחס "El Golem" (הגולם):

Si (como afirma el griego en el Cratilo)
el nombre es arquetipo de la cosa
en las letras de "rosa" está la rosa
y todo el Nilo en la palabra "Nilo".

אם (כפי שמכריז היווני ב"קרטילוס")
השם הוא אב־טיפוס של הדבר,
באותיות של "ורד" יש ורד
והנילוס כולו במילה "נילוס".

מתוך טענתו של בורחס, שאוהב היפרבולות, כי "כישרונו הספרותי של ז'ואאו דלגדו עולה על זה של ז'ואאו דלגדו[6]", הסיק מאורה: "לא יהיה מוגזם להעמיד את פסלו של דלגדו לצד הפסלים של המשוררים הגדולים בכיכר הסופרים". רודריגז חשב שדרך השוואתו לבורחס, הסופר הארגנטינאי הגדול אשר זכה להכרה מחוץ לארגנטינה, תוענק הכרה כלל־עולמית לשירתו של דלגדו.

6 בורחס מתייחס לז'ואאו פינטו דלגדו, משורר מאנוסי פורטוגל אשר חי במאה ה־16 ונחשב בעל שיעור קומה מקביל לזה של גרסילסו דה לה וגה ולואיס דה ליאון.

רודריגז נכשל בהצעת המחקר שלו דווקא כי הביא את דבריו של דלגדו עצמו: "דלגדו לא משורר, מאורה. העט כבד עליי. מכונת הכתיבה היא עולם אלים ומפחיד. מאורה, אתה טועה".

שורה זו, שבעיני רודריגז היתה הוכחה לגדולת המשורר ואסמכתא לתזה שלי, הביאה לכישלונו. הסיבה היתה, שלפי חוקרי האקדמיה ללשון הספרדית אין מקום למעבר בין גוף שלישי לגוף ראשון אם מדובר על אותו אדם. הפוסט־ריאליזם היה עדיין בחיתוליו. שלילת המעבר מגוף שלישי לגוף ראשון לא היתה אלא הטרמת הפוליטיקה של ביטול עצמאות הפרט הייחודי והפואטי בארצנו.

נ.ב: עקב המצב הפוליטי אין באפשרותי להמשיך בכתיבת המאמר ולסיימו. אני סבור כי אילו היה דלגדו קורא את דבריי היה אומר לי "מאורה, אתה טועה".

אני מוסיף מכתב של דלגדו, כפי שהוא נמצא בארכיון הפרטי שלי, כדי לא להסתכן בהיעלמותו. עליי לצאת לצוד פילים.

אפריל 1976[7]

---

7 ה"ע: במרץ 1976 הצבא תפס בכוח את השלטון בארגנטינה. המאמר נכתב, לפי החתימה, בין שבוע לחודש אחרי המעשה.

הקדמה למכתב של דלגדו לביאטריס לוגוסי

(מתוך יומני)

לא פעם הלכנו לצפות בהצגות חובבים, שהיו אהובות ביותר על דלגדו. הוא היה מתבונן רק על שחקני המשנה. הוא היה טוען כי "שָם הדבר" (לפי רודריגז: "שום דבר"). ריגש אותי לראות איך העיניים הקטנות והשחורות של ז'ואאו מתמלאות באהבה אחרי עשרים דקות של מונולוג של שחקן ראשי. הסיבה: הופעתה על הבמה של דמות לגמרי שולית.

מתוך מכתב של דלגדו לביאטריס לוגוסי[8]

בואנוס איירס, 7 בספטמבר 1940

ביאטריס היקרה,

אתמול הלכתי לתיאטרון לראות את ההצגה "אחרי חצות" בשפה היהודית. אחד משחקני המשנה הדהים אותי. אגב, שימי לב איך רמתם של שחקני המשנה עולה לפעמים על זו של השחקנים הראשיים. שמו אברהם סטבסקי. הוא שיחק את התפקיד של "ער" ("הוא"). הוא ("ער") עלה על הבמה רק לדקה וחצי, אבל זה הספיק לו כדי לגנוב את ההצגה. הוא שרמז באופן ברור מי היה הרוצח (מנדל אטלס). הלכתי להודות לו אחרי ההצגה. להפתעתי הוא היה לבד (והופתע מזה שחיכה לו מישהו

8 מתרגמת חובבת של כתבי המשורר לצ'כית

אחרי ההצגה). בצניעות רבה אמר שהיה לו תפקיד קטן [!], ושאני מגזים. הצעתי לו לתעד את עבודתו כשחקן (הוא לא מופיע הרבה, אולי פעם בשנה, במקצועו הוא עובד טקסטיל). הוא הסכים. מיד התלהבתי והצעתי לו, אולי בפתאומיות יתרה, לכתוב את הביוגרפיה שלו. קיבלתי ממנו הסכמה מלאה. עם ההסכמה קיבלתי גם תמונה, שבה הוא מחופש לנערת גימנסיה בחגיגות הקרנבל, וכמה מכתבים משפחתיים שאני מוצא מרגשים, בעיקר אחד מאמו השואלת על בריאותו. בסוף המכתב כולם מוסרים ד״ש לטיטו. הוא נתן לי גם גלויה יפה מאוד של רכבת שבה הגיע לעיר הנופש קַפיליה דֶל מונטֶה ותמונה שלו עם חבריו מבית הספר היסודי. את תזהי אותו כי צייר סביב פניו עיגול.

אני שולח לך את תחילת הביוגרפיה שלו, ריאיון איתו ותמונות שאני רוצה שיהיו בספר. אני מקווה שהחומר יעניין אותך ושתסכימי לתרגם את הספר לצ׳כית. יש שם קהילה יהודית חשובה וגם הרבה אוהדי תיאטרון. אין לי ספק שנמצא מו״ל שיהיה מעוניין.

ז׳ואאו

הבשורה
על פי דלגדו

מתוך מיסה בכנסיית הביקורת
במוזיאון של העכשווי, בביצוע
שומרי המוזיאון | 2012

אוטוביוגרפיה בגוף שלישי

ז׳ואאו דלגדו, משורר פורטוגלי, נולד או מת בליסבון. התגורר שלושה ימים באַלקַנטָרָה. ביום הרביעי התגייס לחיל הים והגיע לבואנוס איירס. בשנות השבעים השתתף בשיעורי ערב לאמנות בבתי ספר ליליים עירוניים וקרא את כתבי המשוררים הגדולים של שנות העשרים. בלילה לבן בין שישי לשבת עזב את השירה ואת האמנות.

מספרים עליו שערב אחד גילה לוח זיכרון בכיכר אחת ברובע ה־11, ושבלילות היה אוסף את מה שזורק בצהריים.

ז׳ואאו דלגדו מבקר בכפר

ב־1938 הגיע בטעות מטיאס דה סאן חואן, המוכר יותר בשמו הפורטוגלי, ז׳ואאו דלגדו, לכפר עין כרם. הוא הצליח להגיד שלוש מילים בערבית, לקפוץ חמש פעמים גבוה יותר מאחיו הגבוה ולדקלם את שירו "Eu procuro sombra" (רודף הצל). מחמש הקפיצות קפיצתו השנייה היתה הגבוהה ביותר. משלוש המילים שאמר בערבית הצליחו המקומיים להבין רק מילה אחת: היתה זו מילתו האחרונה – "מַיְיֶה" (מים). מילה זו הצילה את חייו.

אנו עוברים לעמוד 152 כדי לעבור לעמוד 315. אנו עוברים לעמוד 315.

עין כרם – הכפר

פעם היה כאן כפר.
ולא אנו היינו אלה שהיו כאן.
הם היו.
לפני שהם היו ושהיה פה כפר,
כבר היו פה טראסות.
בּנֵינו צופים בטראסות,
ובְניהם צופים בטראסות.
לטיפה נעימה של הנוף התמים
היא סטירת לחי
– הלחי השנייה.

ההיריון והדגל

מסופר על עין כרם שהוא היה בית הכרם, שיוחנן המטביל נולד בו, שמריה ביקרה בו, ושמריה היתה בהיריון. מסופר כי לעין כרם היה דגל.

מי ששמע על הדגל – שיצייר אותו. מי שראה את הדגל – שיצעד קדימה. מי שלא ראה ולא שמע – שירים את שתי הידיים. מי שלא ראה ולא שמע ולא הרים את שתי הידיים – שיצעד צעד אחורה. מי שלא צעד לא קדימה ולא אחורה – איננו זז.

אני עוברת למרכז כדי לעבור לשוליים. אני עוברת לשוליים.

שכחה

״אם בטופוגרפיה של הזיכרון הישראלי – במשולש שמחבר את יד ושם, עין כרם והר הרצל – ההר הוא הר הזיכרון או התודעה ההיסטורית הציונית, אז עין כרם הוא ואדי השכחה או העמק של התת־מודע ההיסטורי הציוני. המוזיאון החדש של העכשווי הוא נקודה חדשה על מפת המוסדות של המודעות הישראלית, הממחישה את המשולש התלת־ממדי שלה״ (רודריגֶז, מתוך הטקסט האוצרותי של התערוכה הראשונה במוזיאון).

הנוער

ב־1949 הוקם כאן כפר נוער.
הכפר הוקם בטרם נולד הנוער.
הנוער נולד מאוחר יותר
והגיע לגור בכפר.

מימזיס

ב־1971 הופיע ז'ואאו דלגדו, המשורר הפליט הפורטוגלי, במערכה השלישית של "הדוד ואניה" בתיאטרון שוליים בבואנוס איירס ותלה את עצמו במפתיע מן המילה "מימזיס". באותו רגע הכריזה חברת עמידר בישראל על מכירת בית נפקדים. דניאלה פסל רכשה את הבית.

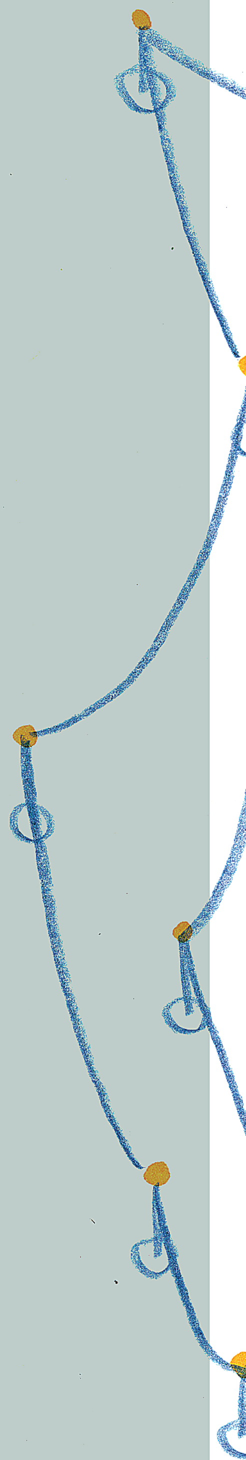
בין התהום לביקור, בין בוני הבית למחזיקים בו – תולדות הבית, שהן כתולדות ישראל.

מונולוג
של שומרת
המוזיאון

2012

אני לא הייתי רוצה שתזכרו אותי אחרת.
אחרת לא הייתי רוצה שתזכרו אותי.
אני מתקרבת לעבודות הגדולות
כפי שאף אחת אחרת
לא יכולה להתקרב.
בכל שיח אמן
אני מרגישה את עצמי
עירומה.
אני שומרת על עצמי,
אני מוצגת.
אני אמנית,
ואני שומרת.
אני שומרת על עצמי.
Please touch the artworks, don't touch me.

אני לא רוצה להיות שקופה יותר.
אני ערך מוסף.
יש לי סיפור
על שומרת שהיתה אמנית,
על שומר שהיה משורר
ועל הכומר השנורר.
יש לי הרבה סיפורים.

מונולוגים
של סדרנית
בית הקולנוע

2013

מונולוג של סדרנית
בית הקולנוע I

אני הסדרנית.
נגיד שקוראים לי אסתר.
אני מסדרת.
אני צופה לפעמים,
אני שומרת.

אני מציבה את הצופים.
אני מציבה את עצמי בשער.
אני מרוויחה 25 לשעה.
לפעמים אני מוותרת.
אני מתנדבת.

פעם הייתי שומרת
ושומרת על עצמי.
היום אני מסדרת,
שומרת על הסף.

אני אוספת פירורים,
שקיות,
חרקים.
אני
מנקה.
אני קוברת את עצמי
חיה.
אני
חיה בסרט.

פעם מצאתי צמיד אחד,
שתי מפות,
תמונה שלו
וגופה שלה.
שרתי שיר
בערבית של פעם.

פעם דיבבתי
את ז'אז'א
לסינית
ושרתי שיר
בערבית
של היום.

רקדתי.
מאחורי המסך.
פעם במאי הסרט
דיבר על הסרט.
פעם
שכחו סרט בלופ.
פעם אחרי פעם
נפלתי מהכיסא.

אפשר להגיד
שרעדתי,
נרדמתי,
רמזתי.
ראיתי את ג׳ודי גרלנד
ורקדתי.
ראיתי את רייגן
והקאתי.

ערב אחד
ניתקתי את מערכת הסאונד
למען העלאת המשכורת,
שיניתי
את סדר הסלילים
למען שחרורו של אסיר
בסרט של קופולה.
עשיתי
צלליות של עץ,
של פיל,
של זברה, ובסוף
שחררתי פרפרים למסך.

קיבלתי שלוש
מחיאות כפיים
וסטירה אחת.

על המסך
רקמתי נקודה.
קו תחתון.
שרפתי פנסים.
קפצתי על חוט.
עזרתי לאישה ללדת,
לילדה לרדת,
לילד לבכות,
לגבר למות.
יריתי,
ירקתי,
משכתי חוט.

בערב האחרון שבו יצאתי מהקולנוע
עבר אופנוע.
כשהסתובבתי בחזרה
הקולנוע
לא היה שם.

נגיד
שקוראים לי בקול אסתר,
שקוראים לי בקול נועה.
התקדמתי בחיים.
התקדמתי בחיים נקודה.

מונולוג של סדרנית בית הקולנוע II: Illusion

בית הקולנוע ליסבון.
כאן גדלתי.
כאן בכיתי.
כאן נפטרתי פעמיים.

קראו לי אסתר
(על שם אסתר־רחל קמינסקה).
הפעם הראשונה
היתה בגיל 14.
חשבתי
שלא ראו אותי.
הוא חשב
שלא ראיתי אותו.
מתחת לחצאית
לבשתי מכנסיים.

עברית
לא דיברנו בבית.
אבל ידעתי
לקרוא את הכתוביות.
ידעתי בעל פה את שמות הסרטים,
השחקנים,
התאורנים,
המפיקים
והסטטיסטים.
ידעתי לספור עד 123
בקפיצות של 7,
לקפוץ על חבל עבה,
ללכת אחורנית על חבל דק
ולהסתתר
שבוע ימים בלי שיגלו אותי.

היינו עשר אחיות.
אני האחות השישית.
לפעמים אני חושבת
שאני הרביעית.
עם אחותי השביעית והתשיעית
היינו שלישייה,
לפעמים עם החמישית.
פעם היינו רביעייה.
את הראשונה כמעט לא הכרתי.
על השנייה בכינו,
ובפעם העשירית התחיל הכול מאפס.

אני ידעתי לזהות בבירור
את אחת האחיות שלי
(שיינע).
את השנייה לא הכרתי.
אהבנו לבלבל את אמא,
לקרוא את קפקא בסתר.
אמא אהבה לבלבל את אבא.
לאמא יש 12 אחיות.
לפעמים אני חושבת
שגדלתי עם דודה פייגע
ועם בנות הדודה שלי
או שלה.

יום אחד אבא
לא ידע מה לענות לאמא,
ואמא יצאה בשאלה.
אחריה
יצאנו עוד שלוש בשאלות.
לא ירד גשם.
לא ירד שלג.
יום בהיר.
יום שני.

הסתתרתי בחנות ספרים
ומצאתי ספר.
ספר של דלגדו.
שמו של הספר היה
"תולדות הקולנוע הפורטוגלי".
בעמוד האחרון
הודפס שיר אהבה,
בעמוד השלישי
שלושה שירים.
היה גם טקסט בכתב יד:
"אני",
היה כתוב שם,
"חיה בסרט".

מונולוג של סדרנית בית הקולנוע III: Disillusion

"זה לא היומן של אנה פרנק",
כתבתי
ביומן של אנה פרנק.
אני לא מסתתרת מאחורי הארון,
לא מסתתרת
מאחורי הפסטורליה.
אני חיה בסרט.

התאהבתי בסדרן
של קולנוע אדיסון.
רציתי להיות אנה קרינה.
רציתי שאנה קרינה תהיה סדרנית.

ראיתי
את כל הסרטים
של אנטוניוני ברוורס.
התאבדתי בסרט של ברגמן.
הסדרן החזיר אותי לחיים.
התנשקנו.
סילקו אותי מבית אבא
והרסו את קולנוע אדיסון.
לא המשפחה שלי
או שלו הרסו.

אחותי הקטנה
אומרת שהכול בגללי.
מאז שהקולנוע נסגר
אני נדה ונאדה.

הקופאי של פעם
הוא השומר של קומפלקס הדירות החדש
ומוכר פופקורן
לדיירים החדשים.
כל שעתיים
אני באה
ומכבה את האורות.

אני
לא תמימה.
אני
לא נקברתי חיה.
אני
חיה בסרט.

אני לא קונה ממתקים
ולא סיפורי גבורה.
לא רואה סרטים תיעודיים.
אני בוכה.
אני היום מדברת עברית רהוטה,
אנגלית,
רוסית,
גרמנית,
יידיש וצרפתית
ומחברת כותרות
לסרטים אילמים.
אני רוקמת כותרות.
נקודה.

שמורה בעצמי

פרגמנטים מתסריט לסיור קולי של
אסתר, מדריכת סיורים במוזיאון
של העכשווי | 2017

קול 1 (קול גברי)
שלום.
ברוכה הבאה
למוזיאון של העכשווי.
קוראים לה אסתר.
לא לשומרת, למדריכה.
פעם היא, המדריכה,
היתה סדרנית
בבית הקולנוע אדיסון,
פעם מכרה פופקורן בלונה פארק
ופעם אחרת חילקה פרחים בים.

מספרים עליה
שכתבה את תולדות חייה
על גרגיר של אורז,
שהיא רוקדת בסלואו־מושן
ושרה ברוורס.

היום היא תהיה המדריכה שלך במוזיאון.

אורכו של הסיור
כאורכו של הזיכרון הקצר
של מבקרת ממוצעת.
אנא השאירי
את מכשיר הטלפון הנייד שלך
אצל תמר, השומרת.
באותה הזדמנות
מסרי לה ד"ש
מאסתר.

אסתר/ורד

שלום לך,
אני לא רוצה לספר לך על המוזיאון,
לא על סיבות הולדתו,
לא על מיקומו
ולא על מטרותיו.
אני רוצה לספר לך
על עצמי.
יש כיסא,
את מוזמנת לשבת.

אתמול בלילה
חלמתי שאני ורד
באגרטל של מנהלת המוזיאון.
מנהלת המוזיאון חלמה בחלומי
שהיא השולחן שמחזיק את האגרטל.
האגרטל לא חלם כלום
כי אגרטלים לא חולמים.

לי קוראים אסתר,
אבל את יכולה לקרוא לי
כמו בחלום: ורד.
למנהלת
אַת יכולה לקרוא שולחן.
לאגרטל
קראי
אגרטל.

קול 1
אם פנייך לשומרת,
פני בבקשה לחדר שמשמאלך.
אם פנייך לשער,
נעבור לחדר שמימינך.
אנחנו עוברות
לחדר הבא.

אסתר/ורד

אוצרת המוזיאון
כתבה בטקסט האוצרותי
"הרקע הוא ההקשר".
מיד אחר כך התעלפה
והתאשפזה.
ניצלתי את ההזדמנות
ולקחתי לעצמי חופשה
וחלקים מן האוסף,
ואז אצרתי
את המסלול בעצמי.

ביקרתי את האוצרת
בבית החולים.
שיקרתי לה.
אמרתי לה שאני האוסף,
שאני ורד.
היא אמרה לי
שהיא מיטה
ושהיא לא משקרת.
לראשונה הבנו זו את זו וצחקנו.

ניסיתי להשוות
בין גובה השולחן
לגובה המיטה
והתבלבלתי.

חשבתי שהמילים שלי
הן המוזיאון,
שאני מדריכה
או שאני שומרת.
אני לא אוהבת
מוזיאון ממוסד,
זיכרון מנוסח.
אני אוהבת דבש.
את יודעת עליי
משהו נוסף.

קול 1
נעבור לחדר הבא.

אסתר/ורד
אנחנו בחדר הבא.
התקופה היא תקופה אחרת,
מאוחרת.
הסגנון שונה,
מוקדם.
הרוח החיה
משקפת תקופה
שכבר לא תחזור.
היתה אז תקווה.
בתקווה זו עוסק
החדר הבא.

קול 1

ורד אוהבת
את החדר הזה.
ורד אוהבת גם
את החדר הבא.
היא אוהבת את השקט
שבתוך עצמה
והיא אוהבת
את המוזיאון
בהקמה.

אסתר/ורד

כאן
אני לא בוכה.
אני מעשנת לפעמים,
כדי להפעיל את האזעקה.
כשאני לבד
אני אוהבת לכבות את הסיגריה
עם הצינור
של מכבי האש.
כשאני מכבה,
כולם חושבים
שאני בוכה.

קול 1

התבוננִי בבקשה
בחדר הסמוך,
שם האוסף
של המוזיאון של העכשווי.
החשמלאי התקין את המתג הפוך.
האור נכבה
כשהמבקרים נכנסים.
אומרים שהחשמלאי מלאך.
המלאך אומר
שהוא גם חשמלאי.
תיכנסי ותראי.
תיזהרי.
עכשיו
נלך בזהירות אחורה.
נגיד שלום לשומרת
או שנעבור
בלי שהיא תשים לב
לחדר הרביעי.
אנחנו בחדר הרביעי.

אסתר/ורד
התערוכה שבהקמה הוקפאה.
היא הייתה אמורה להיות
מיצב של אמן
מדרום הר חברון.
כמה ימים לפני ההקמה
היה פסק דין
והיו דברים אחרים.

החלל נשאר ריק,
או בהקמה,
עם רוחות הרפאים שרודפות
אחרי זו
שהיא שולחן,
זו שהיא מיטה,
אחרי הוורד (שזו אני)
ואולי גם
אחרייך.

קול 1
נעבור לבית הקולנוע המשוחזר.
שם ורד מגלמת את עצמה
בימיה כסדרנית קולנוע.
את יכולה לשבת.

אסתר/ורד

פעם הייתי שומרת
ושומרת על עצמי.
היום אני מסדרת,
שומרת על הסף.

אסתר/ורד

אם חלמת
שעברת את גן עדן
עם ורד ביד,
ובבוקר את קמה
ועדיין מחזיקה ורד ביד;
אם את קמה, אם את קמה;
בידך ההוכחה
שעברת את גן עדן,
שאולי הצלת ורד.

קול 1

את מוזמנת לאסוף
את מכשיר הטלפון
הנייד שלך,
לכתוב בספר מבקרות
או לצייר
לוורד ורד.
כשאת יוצאת,
תמסרי ד"ש לתמר
השומרת.

